

Ко штити националне институције

Неколико година смо, по предвиђеној процедури, доказивали оно што показују и историја и актуелни успеси СНП-а – да заслужујемо статус установе од националног значаја, али се онда испоставило да га, заједно с нама, наводно заслужује још шездесетак установа, вероватно више но што их имају Француска и Немачка заједно

ИЗА ЗАВЕСЕ

Александар
Милосављевић*

Не верујемо да би 1861. године, када је настало Српско народно позориште, његов оснивач Јован Ђорђевић разумео питање хоће ли овај театар нешто значити српском народу, а не би га схватили ни Светозар Милетић (видети монументални споменик на централном новосадском тргу), Стеван Брановачки (видети портрет, дело сликара Аксентија Мародића у свечаној сали Матице српске), Јован Јовановић (видети споменик у новосадској улици која носи његово име) и остали виђени Срби оног доба (погледајте попис новосадских улица, тргова, списак заслужних чланова Матице српске...) с којима је оснивао СНП. Питање не би разумео ни Михаило Обреновић (видети споменик на тргу испред београдског Народног позоришта – театра који је на Кнежев позив 1868. основао исти онај Ђорђевић) јер је био уверен да се идентитет сваког цивилизованог народа гра-

менуто признање омогућава да преживи, а другој је „пензија“ допуна зараде од концерата и ауторских права. Прва је једна од највећих глумица овог поднебља свих времена, док је друга – естрадна звезда.

И док је узбуђена јавност решавала ову „дилему“, на маргини расправе је, поред осталих скандалозних чланова закона, остао и онај којим се укида статус установа културе од националног значаја, премда се међу неким које су имале тај статус темељи национални идентитет – оно што се у цивилизованим државама не доводи у питање! Французима на памет не пада да укину државне субвенције за Комеди франсез. Код нас се, наводно, подразумева које су установе од националног значаја (што су оне морале и да докажу кроз строгу процедуру), али реализација неких од њихових најзначајнијих пројеката ипак зависи од резултата конкурса, јер редовно финансирање није довољно. Отуда се на истом списку молби за државне паре нађе 52. опера у историји српске оперске уметности и позоришни „пројекат“ с двоје, троје глумаца и декором који стаје у комби.

Неколико година смо, по предвиђеној процедури, доказивали оно што показују и историја и актуелни успеси СНП-а – да заслужујемо статус установе од националног значаја, али се онда испоставило да га, заједно с нама, наводно заслужује још шездесетак установа, вероватно више но што их имају Француска и Немачка заједно. Онда је постало јасно да Држава нема намеру да посебним подзаконским актима регулише финансирање свих њих установа, јер их је превисше. (Баш као што нема новца ни за исплату свих добитника националних пензија!)

И уместо да спискови установа од националног значаја буду ревидирани (као и добитника националних пензија), држава је – опет арбитрарно и, дакле, произвољно, а не на темељу прецизних критеријума – укинула статус установа од националног значаја, док ће националне пензије и будуће бити додељиване највероватније као и до сада, како коме падне на памет.

А све то упркос чињеници којом се руководи цивилизовани свет, а која вели да се

Балет Ромео и Јулија, Ана Ђурић као Јулија
Фото Никола Брадоњић

Плес је игра без краја

Класичан балет подразумева углавне покрете, костим, шминку, глуму; ми гестовима, покретом, изразом причамо, повезујемо сцене, показујемо емоцију. Модеран плес подразумева слободнији приступ, мада и ту уметници теже савршеном покрету, перфекционизму, израженије су мускулатуре, каже Ана Ђурић

Ана Ђурић је статус примабалерине добила, у 24. години, баш када Балет Српског народног позоришта обележава 65 година од оснивања. У досадашњој каријери припале су јој награде „Наташа Бошковић“ за изузетно остварене улоге Одетте и Одиле у представи *Лабудово језеро*, у кореографији и режији Владимира Логунова (2014), и „Марина Олењина“ за професионално уметничко стваралаштво (2015), и Голишва награда СНП-а за улогу Јулије у *Ромеоу и Јулији*, кореографија и режија Константин Костјук.

Балетом „Ромео и Јулија“ СНП обележава 400-годишњицу смрти Шекспира. О Вашој Јулији критика каже: непоновљива у скоку и страсна. Како је Ви доживљавате?

Јулија и Жизела су улоге које волим јер су драмске, па је неопходно, уз покрет, постићи и драматичку изразом лица. У Јулији, мојој првој драмској роли, покушала сам да се остварим и глумачки, а за то ми је било потребно време. У школи, иако ми је „ишло“ на часовима глуме, мислила сам да ће глума доћи сама од себе. Али није тако. То се може научити само у позоришту, на сцени, кроз контакт с публиком. Сваки пут кад се, на дан представе, спрема за улогу, играч се пита да ли ће и на сцени извести оно што је раније савршено извео и увежбао. То је вечно питање које ћу увек постављати, и треба тако да остане. Позоришница, публика, трема, представа која провира адреналин и аплауз као реакција публике – све то утиче на мој рад.

Који су ваши узорни?

Гледам све балетске уметнике. Захваљујући модерној технологији пратим и светску балетску сцену, и од свакога узимам понешто. Зато некад мешам стилове – класичне и неокласичне, школе – француску и руску. Увек нађем нешто што одговара мом сензитивитету, а корак увек мора да прати покрет и лепо да изгледа на сцени. Оно што се учи у школи, на пример држање и став играча, научила сам касније, у раду са Оксаном Сторожук, примабалерином СНП-а и балетским педагогом. У плесу није могуће бити савршен, али уз рад и уложен напор можемо бити на светском путу. Плес нема краја, он се изграђује увежбањем покретима и радом на себи, а увек ће се појавити и „али“ те „још ово, и ово...“ То је суштина и чар овог посла.

Класика и традиција, с једне стране, али и модерни израз, као и неокласични репертоар...

Мислим да и у животу и у професији све треба да буде помешано. Волим модеран балет, али не можете играти класичан балет ако нисте у пуној форми, која достиже врхунац до тридесете године. Ко се определи за плес треба да проба и класичан и модеран. Класично подразумева углавне покрете, костим, шминку, глуму; ми гестовима, покретом, изразом причамо, повезујемо сцене, показујемо емоцију. Модеран плес подразумева слободнији приступ, мада и ту уметници теже савршеном покрету, перфекционизму, израженије су мускулатуре.

Да ли замишљате себе као балетског педагога, једног дана?

Да, чак бих и рекла да је Оксана мој узор, јер је успела у послу и животу. Близка ми је, зна кад треба да ме охрабри, подржи, али и с правом критикује. Поред тога што ме је научила да играм, научила ме је и правилима понашања првакиње, задацима, али и указала на терет, јер статус примабалерине подразумева привилегију и част, али и обавезу која мора бити негована. И. И. К.

СНП у години јубилеја

У години када ће се преламати судбина културног живота Србије, Српско народно позориште чини све да одржи достигнути уметнички ниво продукције. После *Духа који ходе* Дејана Дуковског у режији Александра Поповског, *Декамерона* Ане Ђорђевић у режији Ане Томовић, *Шина* Милене Марковић у режији Душана Мамуле, *Хамлета* у поставци Николе Завишића, *На Дрини ћуприје* у адаптацији и режији Кокана Младеновића, Драма припрема *Развојни џиџ Боре Шнајгера* Александра Поповића, у режији Пеђе Штрпца, ауторски пројекат Мије Кнежевић *Пожар*, инсценацију драматизације *Игњатовићевог Вечитој младожење* у режији Егона Савина и Кишов *Час анаџомје* који ће режирати Андраш Урбан. Након *Кнеза Ива од Семберије* Исидора Бајића Опера планира Моцартову *Чаробну фрулу*, Бизеову *Кармен* и *Пећу и вука* Прокофијева. Балет је имао премијеру представе за децу *Ко је најмоћнији на свећу?*, а уследиће *Корсар* Петипаа и *Охридска леиена* Христића.

У сезони у којој слави 155. рођендан, представе Српског народног позоришта ће бити изведене на Стеријином позорију, Фестивалу професионалних позоришта Војводине, Армел фестивалу у Будимпешти, тиватском фестивалу „Пургаторије“, на фестивалу произведби у Алексинцу, *Балерине* Форума за нови плес су награђене на ИНФАНТ-у (награда за изузетну експресивност на граничном подучју између позоришта и осталих уметности или стваралаштва у најширем смислу), *Дух који ходе* освојио је Гран при за најбоље извођење на SKUPIFESTIVAL-у у Скопљу, Јасна Ђуричић је добила највеће домаће глумачко признање „Добричин прстен“, док је Томи Јанежич добитник награде „Бојан Ступица“ за *Оберу за Шри црша*, копродукцију у којој је учествовало и СНП.

ди управо на оваквим институцијама културе. Но овде се сада Ђорђевић, Змај или кнез Михаило више ништа не питају. Њихово је, очигледно, да овековечени у бронзи симболизују вредности с којима њихови потомци више немају везе.

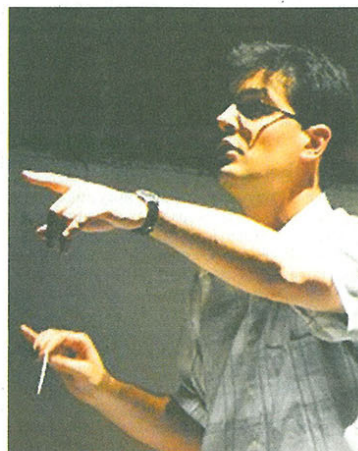
Да имају, не би у недавној „poleмици“ о тзв. националним пензијама за културне наше јавност насела на трик-питање: да ли та признања треба укинути, будући да у претходном периоду нису поштовани утврђени критеријуми, па је ове пензије (колоквијално) добио ко је стигао. Тако смо расправљали да ли на истом списку награђених треба да се нађу и Мира Ступица и извесна естрадна „уметница“. Првој по-

национални идентитет заснива на култури, те да њу треба штитити одбраном најрепрезентативнијих националних институција у којима настаје савремена уметност (која ће постати део националне уметничке и културне баштине), оних које брину о чувању националне културне и уметничке баштине, као и установа које едукују постојство. Па и двадесетогодишњаке који су недавно освојили оmlадинско фудбалско првенство света, а који су на пријему код председника државе скандирали: „Хо-ћемо пен-зи-је!“, на шта је уследио одговор: „До-би-ће-те пен-зи-је!“

*управник Српског народног позоришта

Како да спречимо смрт опере

Жеља ми је да диригујем оперу „Тристан и Изолда“ Рихарда Вагнера. У том делу се може јасно видети дар композитора да дело уздигне до ванвременског, каже Александар Којић, диригент Опере СНП-а

Александар Којић Фото М. Ползовић

Како, као маестро, процењујете уметничка достигнућа и потенцијале Опере СНП-а? Незгодно је и непристојно хвалити сопствен ансамбл и свој удео у томе. Како вели једна реплика из мјузикла „Виолониста на крову“: „Учитель који сам себе хвали, има само једног ученика.“ О успесима представа најбоље суди публика, која се изнова враћа многим насловима с нашег оперског репертоара. Иза Опере СНП у протеклих сезона стоје квалитетне представе у које је уложено много труда. Уметнички потенцијал свих сегмената Опере (солисти, оркестар и хор) велик је, иако вапи за кадровским обнављањем. Солистички ансамбл је крепак, али бројчано недовољан, те је репертоар лимитиран. Неопходно је запослити нове, младе певаче којих има и који су вољни да буду стални чланови Опере СНП.

Како правити оперске представе и афирмисати потенцијале Опере у оваквој беспарници? Све што изговорим може најалост звучати као већ толико пута поновљена фраза, но то је истина: тешко је одржавати квалитет и континуитет без новчаних средстава неопходних за рад у било ком уметничком сектору театра, па и опери. А у опери још и више, јер је она, као облик сценског изражавања, многољуднија и сложенија од драмске или балетске уметности. Опера их у се-

би управо обједињује! Следствено томе, више и кошта. Но то што Опера ипак постоји и некако опстаје, доказ је да још има оних који воле и разумеју оперу. Забрњавајуће је што оперску уметност не схватају људи који је ионако шкрто финансирају, те временом све више бива запуштена и занемарена. У Новом Саду и Београду на музичким академијама сваке године излазе дипломирани оперски певачи и музичари који су дословно спречени да се запосле у националним театрима. Тако позориште није могуће неговати. Српско народно позориште постоји 155 година! Та чињеница обавезује! Надам се

Како је Десанка победила Лотику

Играли смо у позоришту наше искривљене животе, искоса бацали поглед на наше велике и мале трагедије, и као код Шагала, од смрти и посрнућа правила лакрдијашки пир, разумевајући свет као вечито превирање – што би гори сад је доли, што би доли гори устаје – циркус и дресура

Гордана Ђурђевић Димић*

СНП је најстарије професионално позориште, најдуже континуирано професионалног стажа, не само у Србији, него на простору бивше Југославије. СНП је родоначелник и друга два велика театра – ХНК-а у Загребу и Народном позоришта у Београду.

Кнез Михаило Обреновић је, одушевљен гостовањем ансамбла СНП-а у Београду 1868, замолио Ђурђевића да с одабраним глумцима оснује театар у Србији. Овај прихвата позив и исте године с половином глумца СНП-а оснива Народну позориште у Београду. Тако новосадски глумци отварају прво поглавље богате и славне уметничке историје београдског Народнег позоришта. Пословично јаки ансамбли СНП-а кроз све бурне године своје историје били су и остали расадници несквадних талената који су започињали глумачке, певачке или балетске каријере у Новом Саду, а успешно их настављали у Београду, Загребу, Осјеку, Марибору, Сарајеву,

Барселони, Њујорку... И глумице, попут легендарне, Драге Спасић, Рахеле Ферари, или Љубице Раваши свака на свој начин и у своје време, својим јединственим личностима, енергијом и изванредним креативним радом, обележиле су уметнички и културни живот не само Новог Сада и Београда, него и европских и светских престолница. Уз њихова имена можете набројати још десетине уметника без којих се не може замислити јавни, културни и уметнички живот Срба у Војводини из времена Угарске, Аустро-Угарске, Кнежевине Србије, Краљевине Југославије, СФРЈ!

Биће позоришта

За мене је до данас остала узбудљива чињеница да радим у таквом театру. Имам бескрајну веру у будућност СНП-а, и у мени има навика страсти кад треба бранити боје матичног позоришта! Иако сам правила споредичне и, по мом скромном мишљењу, солидне уметничке излете у позориштима Зрењанина, Суботице и Београда, истински сам већ 30 година ватрени члан Дрме СНП-а.

И најновија, велика ансамбл представа Дрме СНП-а, *На Дрини ћуприја*, у моћној, грандиозној режији Кокана Младеновића, уверава ме да и данас имамо поуздан, високо професионалан глумачки ансамбл и да ми је, као уваженом члану тог ансамбла у извршним средњим годинама, с дугим глумачким стажом, омогућена дивна привилегија старости да од управе СНП-а тражим да и даље непрекидно води рачуна о томе да само добро вођен, на прави начин упушен ансамбл, отворен за сарадњу са свим театрима региона обезбеђује континуирани уметнички развој глумцима СНП-а.

Биће позоришта се франтанто брзо мења, као свет око нас, па некад постаје политичка трибина, полигон за филозофовско расправу, каткад сатирикон наше невеселе, често бизарне а крваве свакодневице, дневник увереда за оне с маргине живота, али и бескрајно поље маште која у позоришту на њих као на луче, креснице, искре

превазије недостатке све злокобнијег живота, ако дакле све то не испитамо и не испробамо као глумци и уметници, онда ризикујете да и глумцима и публици, нацији, одузмете оазу, уточиште, дубраву. А дубрава је у језику, рече давно дивни Слободан Шнајдер, заувек привилеговани простор поезије и слободе.

Без слободе – слободе кретања као и слободе говора и играња – за неке

новог препорођеног живота у мору блата, суза, муке свакодневног преживљавања. Неки од тих великана још газе земљу заједно с нама, а неки су се преселили на небеса, са онога света шаљући нам спасоносну мисао да смрти нема, има само сеоба.

Истинске тренутке среће и благословеног заједништва доживели смо на литургијама по манастирима и црквама широм терена бивше нам зајед-

трагедије, и као код Шагала, од смрти и посрнућа правила лакрдијашки пир, разумевајући свет као вечито превирање – што би гори сад је доли, што би доли гори устаје – циркус и дресура. То је био амбијент наивне, блескасте Десанке која, без великог знања и заштите моћника, мора да нађе начин да преживи у свету, да пронађе рупу у систему кроз коју би се провукла и бар начас одгодила плаћање судских трошкова и потраживања.

Карта логике

Дакле, фарса лакрдија која не води никуд и само накратко одгађа страву и мрак. Лотика је све прошла по реду, остала млада удовица, с великом породицом о врату није могла да лупа и смуча се по парковима као Десанка, од ње је зависило све, и њен је мозак радио логично и спретно, као савршен ритмички уређај, све док се времена и правила друштвене игре нису изменили толико да је алогично постало логично, док није започета продаја лажи за истину, а неморал постао владајући морал. Лотика губи све и доживљава остварење клетве: дабогда имао па нема! Тренутке полета, ентузијазма, успешних пословних одлука, обећавајућих финансијских спекулација, да Десанке, она ће у живот полетети као у отворен загрљај а завршити га као нервни болесник препуштен туђој милости и старашу!

Тово да сам сигурна да је у тој утакмици живота лукава мала Десанка са својим невеликим циљевима и знањима, бринући само за свој мали свакодневни интерес и своју малу, али њој јако важну ствар, извојевала победу над савршено систематичном Лотиком! Очигледно да у животу не може увек рачунати на карту логике, држећи се својих крутих уверења, сигурни у своја животна преимућства, увек спремни да држимо лекције другима о томе како треба живети.

*глумица, првакиња драме Српског народног позоришта

Из представе „Дух који хода“ Фото Миомир Ползовић

од нас живот губи драг, а свет постаје мрска тамница.

Превалили смо пут дуг 30 година. Успут смо изгубили познанике и пријатеље, остали без многих великана који су обележили своје време. Доживели смо распад вољене земље, слутили тај распад не предвиђајући ни у најгорим сновима да ће бити тако бруталан и крвав. Преживели ратове и бомбардовања, слом националних митова и идеала, али и уздицање врлине и поноса, гледајући истинске моралне громаде, њихове једностане, самопрегорне животе, гледајући на њих као на луче, креснице, искре

ничке домовине. Видели смо како тече одумирање једне нације која постаје све малобројнија, све старија, сиромашнија, осуђена на суморно претаканање из шупљине у празнину бескрајних прича о некадашњој слави.

Наш лични живот текао је у малим великим радостима мајчинства у уском породичном кругу, наша су леца расла и порасла, још у потрази за одговором чиме ће се у животу бавити и од чега ће живети у овом свету кибернетичких чуда.

За то време играли смо у позоришту наше искривљене животе, искоса бацали поглед на наше велике и мале

да нећемо бити запамћени као генерација за чијег је уметничког деловања Опера престала са радом.

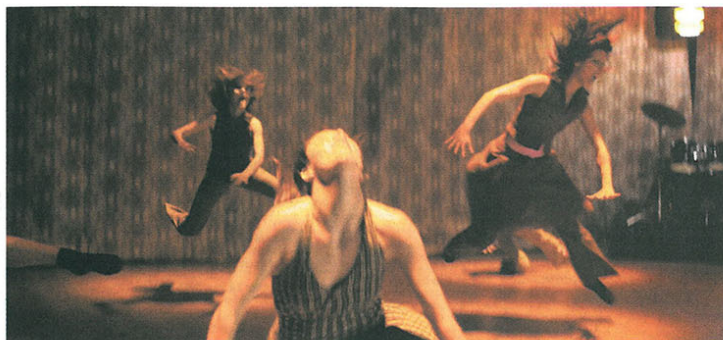
Како видите однос између класичног оперског репертоара и савремених оперских дела?

Однос класичног и савременог је узрочно-последичан и као такав представља пулс театра. Неопходно је неговати класична оперска дела, али их треба актуелизовати, упутити јасну поруку данашњем гледаоцу. Опера је више од 300 година представљала важну социолошку категорију. Била је друштвено ангажована. Слава оперских композитора била је уздизана готово до божанства. Дела која су тада настала играју се и данас. Међутим, много тога се од тада променило – брзина и начин живљења, али и образовање и перцепција гледалаца. Да би класичан наслов саопштио исту поруку, као и у време свога настанка, потребно је дело савременити. При том, не мислим нужно на интервенције у структури дела него, пре свега, на начин интерпретације.

С друге стране, није реткост да оперско дело које је настало у данашњем времену, ипак не нађе свој трајнији живот на сцени. Свакако да постоје успешна савремена оперска дела. Али хтео ми то да признамо или не, то су и даље дела која стоје на чврстим класичним основама.

Коју оперу бисте желели да дирвојете?

Незахвално питање. Но ако бих морао да одаберем, то би била опера „Тристан и Изолда“ Рихарда Вагнера. У том делу се може јасно видети дар композитора да дело уздигне до ванвременског. Вагнер је у легенду о средњовековном витезу краља Артура Тристану и ирској принцези Изолди уткао најпечетљивије и најизражајнију музику која, у својим трансцендентним тјакњима неретко надилази саму радњу опере. А. М.

Језик зидова, Форум за нови плес СНП-а Фотоархива СНП-а

Форум за нови плес

Започињући у оквиру Балета СНП-а, пре једне деценије, мисију афирмације савремене игре, Форум за нови плес је дочекан раширених руку. Форум је тада подржала потреба да дубоки трагови и уметнички сензибилитет сценског трагалашта „запарају“ и површину нашег театра.

У то доба Форуму су наруку ишле општа атмосфера полета након мрачних деведесетих и нада да ће намах све бити измењено, па и да ће истраживање постати могуће у институцији каква је национални театар. Дакле, по природи круто.

Форумова истраживања су смештена у граничне просторе који раздвајају (или спајају) класичан балет, неокласику, перформанс, физички театар, ослобођени покрет којим тело измиче церебралној контроли (као што Киш тумачи Величковићеве тркаче), хип-хоп *dance*, пређијену репативност плесног вокабулара Пине Вауш, трагове егзотичних играчких

(па и борилачких) техника Далеког истока, но и сетна сећања на кореодрамске интерпретације Прустове прозе.

Резултат су представе: *Сивашињи и унујрашињи крујови* Јенса ван Дала, *Фрајменџи* Оливере Ковачевић Црњански и Саше Асентића, *Језик зидова* Гаја Вајцмана и Рони Хавер, *Осмех ума* Галине Борисове, *Шампањак и јајоге* (*Lifetime warranty gratis*) Росане Хрибар и Грегора Луштека, *Pop it Up* Драгане Булут, *Валерине* Милене Миње Богавца и Оливере Ковачевић Црњански, *Револуција – ОТКАЗАНА!* Саше Асентића и Ане Вујановић.

Но, резултат су и успеси Форума: три учешћа и на Битефу, награда на овом али и другим домаћим и иностранним фестивалима, серије успешних гостовања и мноштво критика у суперлативима...

Подстицај раду Форуму стигао је с алтернативне сцене – кроз уметнички ангажман Саше Асентића и партнерство са Пер Артом, заједничко организовање Балкан dance platforme и контакти с Tanzfonds Erbe – иницијативом Немачке савезне фондације за културу, као и копродукције са Студентским културним центром Нови Сад.

Форум за нови плес је данас једна од најутледнијих адреса савремене игре и сценског експеримента не само у Србији него и региону. А. М.

Балет је млад и када пуни 65 година

Владимир Лојнов*

Балет Српског народног позоришта дочекује 155. сезону и уједно прославља 65 година постојања балетског представом за децу, младе али и одрасле *Ко је најмоћнији на свету* Бохуслава Мартина, у кореографији Владимира Фејанина. Има симболике у овом наслову који је заправо својеврсни позив и „малој“ и „великој“ публици да дође у позориште, да се упозна са балетском уметношћу, да препозна лепоту, узбуђење те крхке сценске уметности плеса.

Надам се да ће тако бити и на свим осталим нашим представама. Пуње сале, нови наслови, који нас тек очекују, као и нове звезде, нови солисти, нова лица...

Балет, дакле, никада није стар; живот је тек пред њим.

*директор Балета Српског народног позоришта

Балет Жизела, ансамбл Балета СНП